

## การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ (Smoking Behaviors among Youth in Chiyaphum Province)

ชนิษฐ์ชา บุญเสริม, พยม.\*, ผกามาศ สุนิจิตินิช, ศศม.\*\* , วรษา รวิสานนท์, พยม.\*\*\*

### บทคัดย่อ

การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างคือ เยาวชนในสถานศึกษา อายุ 11 – 18 ปี จำนวน 1,500 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าโคสแควร์

ผลการศึกษา พบว่า เยาวชนเคยลองสูบบุหรี่ ร้อยละ 30.3 และยังคงสูบบุหรี่ในปัจจุบัน ร้อยละ 24.0 ซึ่งจะสูบบุหรี่ทุกวัน ร้อยละ 36.4 สูบวันละ 6 – 10 มวน ร้อยละ 34.7 และซื้อจากร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 33.1 โดยสถานที่ที่สูบบุหรี่เป็นส่วนใหญ่ คือ บ้านเพื่อน ร้อยละ 28.9 และพบว่าร้อยละ 13.6 มีการใช้ยาสูบรูปแบบอื่น สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ ( $p < 0.001$ ) อายุ ( $p < 0.001$ ) และระดับการศึกษา ( $p < 0.001$ ) 2) ปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิด ได้แก่ การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท ( $p < 0.001$ ) และการสูบบุหรี่ของคนในครอบครัว ( $p = 0.011$ ) 3) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ( $p < 0.001$ ) 4) การรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ( $p = 0.045$ ) 5) ปัจจัยด้านการโฆษณาและส่งเสริมการขาย ได้แก่ การพบเห็นนักแสดงสูบบุหรี่ในสื่อต่าง ๆ ( $p < 0.001$ ) การพบเห็นชื่อยี่ห้อบุหรี่ทางโทรทัศน์ ( $p < 0.001$ ) การพบเห็นการโฆษณาในงานสังคม/งานชุมชนต่าง ๆ ( $p = 0.002$ ) การมีสิ่งของเครื่องใช้ที่มียี่ห้อบุหรี่ติดอยู่ ( $p < 0.001$ ) และการได้รับแจกบุหรี่ฟรีหรือตัวอย่างบุหรี่ ( $p < 0.001$ ) 6) ปัจจัยด้านการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ การสอนเกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่ ( $p < 0.001$ ) การสอนเกี่ยวกับผลกระทบจากการสูบบุหรี่ ( $p < 0.001$ ) และการอภิปรายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับสุขภาพครั้งล่าสุด ( $p = 0.016$ )

### Abstract

A survey of smoking behaviors among young people in Chaiyaphum province is cross-sectional survey research. The research aimed to study smoking behaviors and factors relating smoking of young people in Chaiyaphum province. Sample of the study consists of, from Stratified random sampling, 1,500 (11 – 18 years old) high school students in Chaiyaphum province. Data collection used questionnaire survey and data were analyzed through percentage, mean, standard deviation, maximum, minimum and Chi-square.

Result, revealed that 30.3 % of young people tried to smoke cigarettes and 24 % of them have been smoking, 36.4 % of them smoke every day, 34.7 % of them smoke 6-10 curls of cigarette per day, and 33.1% of them buy the cigarette from convenience store, 28.9 % of them mostly smoke cigarette at

\* พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ

\*\* พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ โรงพยาบาลชัยภูมิ

\*\*\* พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ โรงพยาบาลคอนสวรรค์

theirs friend's home, 13.6 % of them ever used any form of tobacco products other than cigarettes. According to analyzing factors related to smoking behavior of young people was significant : 1) Demographic characteristic factors: sex ( $p < 0.001$ ), age ( $p < 0.001$ ), and level of education ( $p < 0.001$ ), 2) Smoking environmental exposure factors: smoking friends ( $p < 0.001$ ), and members in family ( $p = 0.011$ ), 3) Attitude toward smoking factors ( $p < 0.001$ ), 4) Perception of banning smoking in public places laws ( $p = 0.045$ ), 5) Advertising and sell promotion factors: encountering super stars smoking in mass media ( $p < 0.001$ ), encountering advertisements for cigarettes in TV program ( $p = 0.018$ ), encountering advertisements for cigarettes in sports events, fairs, concerts, or community events ( $p = 0.002$ ), encountering cigarette brand's label on things ( $p < 0.001$ ), distributed example cigarette for free ( $p < 0.001$ ) 6) Tobacco curriculum in school: teaching in the danger of smoking ( $p < 0.001$ ), teaching in the effect of smoking ( $p < 0.001$ ), and last discuss smoking and health as part of a lesson ( $p = 0.016$ ).

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันยาสูบเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตซึ่งสามารถป้องกันได้ในประเทศต่าง ๆ การระบาดของสารนิโคตินยาสูบเริ่มเกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้ประชาชนของประเทศต้องเผชิญกับปัญหาของโรคที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคยาสูบ อาทิ โรคหัวใจหลอดเลือด โรคปอด และโรคมะเร็ง เป็นต้น ซึ่งมีอันตรายและก่อให้เกิดความพิการเรื้อรัง หลายประเทศซึ่งอยู่ในระยะการเปลี่ยนผ่านทางระบาดวิทยา พบว่า โรคเรื้อรังที่มีสาเหตุจากการบริโภคยาสูบกำลังกลายเป็นปัญหาและเป็นสาเหตุการตายที่สูงกว่าสาเหตุอื่น ๆ (ลักษณะ เตมศิริกุลชัย, มณฑา เก่งการพานิช, ประพาเพ็ญ สุวรรณ และสาโรจน์ นาคจุ, 2550) การบริโภคยาสูบมักเริ่มในช่วงวัยรุ่น เด็ก

และเยาวชนจะริเริ่มสูบบุหรี่ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น อยากลอง การต่อต้าน เลียนแบบ การสูบบุหรี่ของพ่อแม่และญาติ พลังผลักดันจากเพื่อน อยากแสดงว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประชากรไทย พ.ศ. 2534 – 2549 โดยศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) (ศรัณญา เบญจกุล, มณฑา เก่งการพานิช, ลักษณะ เตมศิริกุลชัย และณัฐพล เทศขยัน, 2550) ระบุว่า แม้จำนวนและอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปเปลี่ยนแปลงลดลงจาก 11.67 ล้านคน หรือร้อยละ 30.46 ในปี พ.ศ. 2534 เป็น 9.54 ล้านคน หรือร้อยละ 18.94 ในปี พ.ศ. 2549 แต่เมื่อพิจารณาจำนวนและอัตราการสูบบุหรี่เป็นครั้งคราว กลับพบว่าประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มการสูบบุหรี่เป็นครั้งคราวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.54 ในปี พ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 2.97 ในปี พ.ศ. 2549 ชี้ให้เห็นว่าผู้สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปเป็นผู้สูบบุหรี่เป็นประจำได้ในอนาคต เนื่องจากฤทธิ์เสพติดของบุหรี่ นอกจากนี้ ยังพบว่าอายุเฉลี่ยเมื่อเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกของผู้ชายและผู้หญิงเท่ากับ 18 ปี และ 20 ปี ตามลำดับ

สำหรับสถานการณ์การบริโภคยาสูบของประชากรในจังหวัดชัยภูมิ จากการสำรวจสถานการณ์การบริโภคยาสูบของประชากรไทย พ.ศ. 2534 – 2549 โดยศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) (ศรัณญา เบญจกุล และคณะ, 2550) พบว่า ในประชากรชายอายุ 15 ปี ขึ้นไป มีอัตราการสูบบุหรี่ และปริมาณการสูบบุหรี่สูงสุดเป็นลำดับที่ 5 ของประเทศ อัตราการสูบบุหรี่และปริมาณการสูบบุหรี่ของผู้สูบบุหรี่เป็นประจำสูงสุดเป็นลำดับที่ 3 ของประเทศ ส่วนในประชากรหญิงอายุ 15 ปี ขึ้นไป พบว่า ปริมาณการสูบบุหรี่ของกลุ่มผู้สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวสูงสุดเป็นลำดับที่ 3 ของประเทศ คือ โดยเฉลี่ย 8.52 มวนต่อวัน จากผลการสำรวจดังกล่าวเป็นการสำรวจประชากรในช่วงอายุ 15 ปี ขึ้นไป แต่ในช่วงวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 10 – 18 ปี ยังไม่มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานการสูบบุหรี่อย่างจริงจัง

ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมและการสูบบุหรี่ของเยาวชนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัด

ชัยภูมิ จึงมีความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนซึ่งเป็นสถานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชน รวมถึงภาคประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการควบคุมยาสูบทั้งในระดับโรงเรียนและในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

## วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ทศนคติต่อการสูบบุหรี่ ทศนคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ การได้รับควันบุหรี่จากผู้สูบบุหรี่ข้างเคียง การรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ความรู้จากข้อความในสื่อเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียนของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross – sectional survey research)

## ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จังหวัดชัยภูมิ อายุระหว่าง 11 – 18 ปี ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

- ขนาดตัวอย่าง กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน หรือประชากรมีจำนวนมาก คำนวณโดยใช้สูตรอย่างง่าย (Daniel, 1995) คือ 
$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2}$$

เมื่อ  $n$  = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$p$  = สัดส่วนของประชากรที่ต้องการสุ่ม (กำหนดให้ = 0.50)

$d$  = สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้,  $d = 0.05$

$z$  = ระดับความเชื่อมั่น 99%,  $Z = 2.58$

ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 666 คน เพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้ปรับเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง เป็น 1,500 คน

- การสุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1) คัดเลือกอำเภอ โดยจำแนกอำเภอออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อำเภอเมือง และไม่ใช่อำเภอเมือง (จำนวน 15 อำเภอ) โดยกลุ่มที่ไม่ใช่อำเภอเมือง สุ่มเลือกมา 1 อำเภอ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างแบบง่าย (Simple random Sampling) โดยการจับสลาก

2) สุ่มตัวอย่างโรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างแบบง่าย (Simple random Sampling) โดยการจับสลาก โดยแต่ละอำเภอให้จำแนกโรงเรียนออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

3) คัดเลือกห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกห้องเรียนในแต่ละชั้นที่มีจำนวนนักเรียน ตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น ซึ่งได้จากการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,500 คน

## เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างโดยศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) ซึ่งพัฒนามาจากแบบสอบถามการสำรวจการสูบบุหรี่ในเยาวชนของโลกในโครงการเฝ้าระวังขององค์การอนามัยโลก (Global Youth Tobacco Survey – GYTS) และแบบสอบถามโครงการสำรวจความคิดเห็นของวัยรุ่นต่อภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยศูนย์วิจัยเฝ้าระวังพฤติกรรมทางสังคมการจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ พ.ศ. 2550 ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน การใช้ยาสูบรูปแบบอื่น

การสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิด การได้รับควันบุหรี่จากผู้สูบบุหรี่ข้างเคียง ทักษะคิดต่อการสูบบุหรี่ ทักษะคิดต่อ การเลิกสูบบุหรี่ การรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ความรู้จากข้อความในสื่อ และการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน รวม 57 ข้อ

### การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับเยาวชนที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.86

### การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเดียว ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล 2 ตัวแปร ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

### ผลการวิจัย

#### 1. คุณลักษณะของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

เยาวชนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.9 เพศหญิงร้อยละ 47.1 อายุเฉลี่ย 15.3 ปี โดยกลุ่มอายุ 13 – 15 ปี และ 16 – 18 ปี ใกล้เคียงกัน คิดเป็น ร้อยละ 45.7 และ 47.3 ตามลำดับ กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 47.1 รองลงมา กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 33.3

#### 2. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ

เยาวชนเคยลองสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 30.3 โดยเยาวชนที่ยังคงสูบบุหรี่ในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 24.0 อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเฉลี่ย 14.5 ปี และเยาวชนร้อยละ 13.6 มีการใช้ยาสูบรูปแบบอื่น รูปแบบของยาสูบที่เป็นที่นิยมของเยาวชนคือบุหรี่มวนเอง รองลงมาคือ ซิการ์ คิดเป็นร้อยละ 10.7 และ 2.7 ตามลำดับ สำหรับเยาวชนที่สูบบุหรี่ในปัจจุบันส่วนใหญ่สูบบุหรี่วันละ 6 – 10 มวน ร้อยละ 34.7 โดยซื้อจากร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 33.1 ซึ่งสถานที่ที่สูบบุหรี่เป็นส่วนใหญ่ คือ บ้านเพื่อน ร้อยละ 28.9 ดังแสดงในตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** จำนวนและร้อยละของเยาวชนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่

| พฤติกรรมการสูบบุหรี่                            | จำนวน | ร้อยละ |
|-------------------------------------------------|-------|--------|
| ประวัติการสูบบุหรี่ (1,500 คน)                  |       |        |
| ไม่เคยสูบ                                       | 1,045 | 69.67  |
| เคยลองสูบ (แม้เพียง 1 – 2 ครั้ง)                | 455   | 30.33  |
| การใช้ยาสูบรูปแบบอื่น (1,500 คน)                | 204   | 13.6   |
| รูปแบบของยาสูบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (1,500 คน) |       |        |
| บุหรี่ยมวนเอง                                   | 160   | 10.7   |
| ซิการ์                                          | 40    | 2.7    |
| เคี้ยวยาเส้น                                    | 29    | 1.9    |
| ไปป์                                            | 22    | 1.5    |
| ฮุกการ์ / บาราเก้                               | 16    | 1.1    |
| จุกยาฉุนข้างแก้ม                                | 15    | 1.0    |
| อายุที่สูบบุหรี่ครั้งแรก (455 คน)               |       |        |
| 7 – 9 ปี                                        | 10    | 2.2    |
| 10 – 12 ปี                                      | 92    | 20.2   |
| 13 – 15 ปี                                      | 283   | 62.2   |

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของเยาวชนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ (ต่อ)

| พฤติกรรมการสูบบุหรี่                                                               | จำนวน | ร้อยละ |
|------------------------------------------------------------------------------------|-------|--------|
| 16 – 18 ปี                                                                         | 66    | 14.5   |
| ไม่ตอบ                                                                             | 4     | 0.9    |
| (อายุเฉลี่ย 14.5 ปี ,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.2 ปี,อายุต่ำสุด 7 ปี,อายุสูงสุด 18 ปี) |       |        |
| เยาวชนที่สูบบุหรี่ในปัจจุบัน(สูบบุหรี่ใน 30 วัน) (1,500 คน)                        | 360   | 24.00  |
| ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวัน (360 คน)                                                  |       |        |
| 1 มวน/วัน                                                                          | 180   | 50.0   |
| 2 - 5 มวน/วัน                                                                      | 11    | 3.1    |
| 6 - 10 มวน/วัน                                                                     | 125   | 34.7   |
| 11 มวนขึ้นไป                                                                       | 44    | 12.2   |
| ส่วนใหญ่ได้บุหรี่มาจากไหน(เลือกเพียง 1ข้อ) (360 คน)                                |       |        |
| ซื้อจากร้านสะดวกซื้อ                                                               | 119   | 33.1   |
| ซื้อจากร้านขายของชำ                                                                | 80    | 22.2   |
| ขอจากผู้อื่น                                                                       | 60    | 16.7   |
| ผู้อื่นให้บุหรี่                                                                   | 44    | 12.2   |
| ซื้อจากห้างสรรพสินค้า                                                              | 28    | 7.8    |
| อื่น ๆ                                                                             | 22    | 8.0    |
| สถานที่ที่สูบบุหรี่เป็นส่วนใหญ่(เลือกเพียง 1ข้อ) (360 คน)                          |       |        |
| บ้าน                                                                               | 113   | 31.4   |
| บ้านเพื่อน                                                                         | 104   | 28.9   |
| ที่สาธารณะ                                                                         | 69    | 19.2   |
| โรงเรียน                                                                           | 30    | 8.3    |
| อื่น ๆ                                                                             | 44    | 12.2   |

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

1) ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากร ได้แก่

- เพศ เยาวชนชายมีพฤติกรรมสูบบุหรี่สูง เยาวชนหญิง

- อายุ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16 – 18 ปี มีพฤติกรรมสูบบุหรี่สูง เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี

- ระดับการศึกษา เยาวชนที่ศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีพฤติกรรมสูบบุหรี่สูงกว่า เยาวชนที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

2) ปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิด ได้แก่

- เพื่อนสนิท เยาวชนที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่มีเพื่อนสนิทไม่สูบบุหรี่ และเยาวชนที่มีเพื่อนสนิทเคยสูบบุหรี่แต่เลิกแล้ว

- คนในครอบครัว เยาวชนที่มีคนในครอบครัวสูบบุหรี่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่ไม่มีคนในครอบครัวไม่สูบบุหรี่

3) ทศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่ พบว่าเยาวชนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสูบบุหรี่

4) การรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ พบว่า เยาวชนที่รับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะในระดับน้อยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่รับรู้

กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะในระดับปานกลาง และระดับมาก

5) ปัจจัยด้านการโฆษณาและส่งเสริมการขาย ได้แก่

- การพบเห็นนักแสดงสูบบุหรี่ในสื่อต่าง ๆ

เยาวชนที่พบเห็นนักแสดงสูบบุหรี่ในสื่อต่าง ๆ บ่อยมากมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่พบเห็นบางครั้ง หรือไม่เคยพบเห็น/ไม่เคยดูสื่ออื่น ๆ เลย

- การพบเห็นชื่อยี่ห้อบุหรี่ทางโทรทัศน์

เยาวชนที่พบเห็นชื่อยี่ห้อบุหรี่ทางโทรทัศน์บ่อยมาก มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่พบเห็นบางครั้ง หรือไม่เคยพบเห็น/ไม่เคยดูโทรทัศน์เลย

- การโฆษณาบุหรี่ในงานสังคม/งานชุมชนต่าง ๆ

เยาวชนที่พบเห็นการโฆษณาบุหรี่ในงานสังคม/งานชุมชนต่าง ๆ บ่อยมาก มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ สูงกว่าเยาวชนที่พบเห็นบางครั้ง หรือไม่เคยพบเห็นการโฆษณาบุหรี่ในงานสังคม/งานชุมชนต่าง ๆ หรือไม่เคยไปงานนั้น ๆ เลย

- การมีสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าที่มียี่ห้อบุหรี่ติดอยู่

เยาวชนที่มีสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าที่มียี่ห้อบุหรี่ติดอยู่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่ไม่มีสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าที่มียี่ห้อบุหรี่ติดอยู่

- การได้รับแจกบุหรี่ฟรีหรือตัวอย่างบุหรี่

เยาวชนที่เคยการได้รับแจกบุหรี่ฟรีหรือตัวอย่างบุหรี่ มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่ไม่เคยการได้รับแจกบุหรี่ฟรีหรือตัวอย่างบุหรี่

6) ปัจจัยด้านการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน พบว่า เยาวชนที่ไม่ได้รับการสอนเกี่ยวกับอันตรายและผลกระทบจากการสูบบุหรี่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่ได้รับการสอน แต่ในทางกลับกันจากผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่มีการอภิปรายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับสุขภาพในภาคการเรียนนี้กลับมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่มีการอภิปรายในปีที่ผ่านมา ๆ มา และเยาวชนที่ไม่มีการอภิปรายเลย

ดังแสดงในตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน

| ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่                    | Chi - square | df | p – value |
|-------------------------------------------------------|--------------|----|-----------|
| 1. ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากร                         |              |    |           |
| - เพศ                                                 | 175.71       | 1  | < 0.001   |
| - อายุ                                                | 62.73        | 2  | < 0.001   |
| - ระดับการศึกษา                                       | 64.46        | 2  | < 0.001   |
| 2. ปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิด                 |              |    |           |
| - เพื่อนสนิท                                          | 393.96       | 2  | < 0.001   |
| - คนในครอบครัว                                        | 6.49         | 1  | 0.011     |
| 3. ทศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่                         | 191.47       | 1  | < 0.001   |
| 4. การรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ           | 6.26         | 2  | 0.045     |
| 5. ปัจจัยด้านการโฆษณาและส่งเสริมการขาย                |              |    |           |
| - การพบเห็นนักแสดงสูบบุหรี่ในสื่อต่าง ๆ               | 16.67        | 2  | < 0.001   |
| - การพบเห็นชื่อยี่ห้อบุหรี่ทางโทรทัศน์                | 8.01         | 2  | 0.018     |
| - การพบเห็นการโฆษณาในงานสังคม/งานชุมชนต่าง ๆ          | 12.20        | 2  | 0.002     |
| - การมีสิ่งของเครื่องใช้ที่มียี่ห้อบุหรี่ติดอยู่      | 78.49        | 1  | < 0.001   |
| - การได้รับแจกบุหรี่ฟรีหรือตัวอย่างบุหรี่             | 26.70        | 1  | < 0.001   |
| 6. ปัจจัยด้านการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน          |              |    |           |
| - การสอนในห้องเรียนเกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่    | 35.43        | 2  | < 0.001   |
| - การสอนในห้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบจากการสูบบุหรี่    | 18.41        | 2  | < 0.001   |
| - การอภิปรายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และสุขภาพครั้งล่าสุด | 8.55         | 2  | 0.016     |

## อภิปรายผล

### 1. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน

เยาวชนเกือบหนึ่งในสามเคยลองสูบบุหรี่ และยังคงสูบบุหรี่ในปัจจุบันร้อยละ 24.0 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และกำลังศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเฉลี่ย 14.5 ปี และพบว่า ร้อยละ 13.6 ของเยาวชนมีการใช้ยาสูบรูปแบบอื่น ซึ่งรูปแบบของยาสูบที่ใช้มากที่สุดคือบุหรี่มวนเอง รองลงมาคือ ซิการ์ สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาพร ทองศรี (2543) ที่พบว่า นักเรียน เริ่มสูบบุหรี่ที่อายุ 13 – 15 ปี และ นพมาศ ร่มเกตุ (2550) พบว่า นักเรียนที่สูบบุหรี่และเคยสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 11 – 14 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจาก วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากลอง ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ชอบเลียนแบบพฤติกรรมบุคคลใกล้เคียงและบุคคลที่ตนยอมรับ นอกจากนี้ ลักษณะทางสังคม ระบบการเรียนการสอนของนักศึกษา วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้มีอัตราความชุกของการสูบบุหรี่ในสายอาชีพมากกว่านักเรียนในสายสามัญศึกษา

### 2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของเยาวชน

#### 2.1 ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากร

1) เพศ เพศชายมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่าเพศหญิง อาจเนื่องจากการสูบบุหรี่ในสังคมไทยส่วนใหญ่จะสูบกันในกลุ่มเพศชาย ซึ่งแสดงถึงความเป็นเพศชาย ถือว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ และเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันมักจะมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน ดังนั้นเมื่อเพื่อนผู้ชายที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ก็มักจะสูบบุหรี่เหมือนกันด้วย

2) อายุ เยาวชนที่มีอายุมากขึ้นมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากขึ้น จะเห็นได้ว่า เยาวชนที่เริ่มลองสูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะลองเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น แต่อาจจะมีส่วนที่เลิกสูบบุหรี่ไป แต่กลุ่มที่สูบบุหรี่เป็นประจำในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นที่มีอายุมากขึ้น

3) ระดับการศึกษา เยาวชนที่ศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่าเยาวชนที่ศึกษาในสายสามัญศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางสังคม ระบบการเรียนการสอนของนักศึกษา วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้มีอัตราความชุกของการสูบบุหรี่ใน

สายอาชีพมากกว่านักเรียนในสายสามัญศึกษา

#### 2.2 ปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ของคนใกล้ชิด

1) การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท การมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากขึ้น การคบเพื่อนสนิทของเยาวชนส่วนใหญ่จะคบเพื่อนที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งคล้ายคลึงกัน เพื่อต้องการให้เพื่อน ยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้น เยาวชนที่มีเพื่อนที่สูบบุหรี่ก็จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวนีย์ อินมั่นคง (2551) ที่พบว่านักเรียนหญิงที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ได้รับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน เช่นเดียวกับการศึกษาของ จิราพร สุวรรณธีรานุ (2542) ที่พบว่า การมีเพื่อนสูบบุหรี่ โอกาสที่จะสูบเพิ่มขึ้น 3.74 เท่า การศึกษาของจันทนา จันทระไพจิตร (2541) พบว่า เพื่อนชวนให้สูบเพื่อเข้าสังคมกับเพื่อนที่สูบบุหรี่และต้องการการยอมรับจากเพื่อน และการศึกษาของกิตติพงษ์ ทองเหลือ (2550) พบว่า จำนวนเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับอาชีวศึกษา ส่วนการศึกษาของยุวลักษณ์ ชันอาสา (2541) พบว่า การมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการศึกษาของ Kathrin Stoll (2008) ที่ศึกษาในเยาวชนที่เป็นคนเข้าเมืองและผู้ลี้ภัยในเมืองทางตะวันตกของแคนาดา ก็พบว่าเพื่อนมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของเยาวชน เช่นกัน

2) เยาวชนที่มีบุคคลภายในครอบครัวสูบบุหรี่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากขึ้น กล่าวคือ เยาวชนที่พบเห็นการสูบบุหรี่ของบุคคลภายในบ้านเป็นประจำจะถือว่าการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่เป็นปกติ ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เยาวชนเกิดการเลียนแบบโดยการสูบบุหรี่ตามบุคคลเหล่านั้น จากการศึกษาของ Kathrin Stoll (2008) พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของเยาวชนเช่นเดียวกัน

2.3 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ เยาวชนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการสูบบุหรี่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสูบบุหรี่ ซึ่งทัศนคติเป็นผลรวมของความเชื่อที่จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งนั้นการที่บุคคลมีทัศนคติอย่างไรต่อพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลก็มักจะแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับทัศนคติต่อพฤติกรรมนั้น ๆ ดังนั้นการที่เยาวชนยอมรับและมีทัศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรม

การสูบบุหรี่เยาวชนก็จะแสดงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ออกมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิราพร สุวรรณธีรางกูร (2542) ที่พบว่าเยาวชนที่มีทัศนคติทางบวกกับบุหรี่มีโอกาสมากขึ้นที่จะสูบบุหรี่มากขึ้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีสื่อต่าง ๆ หลายแขนงพยายามชักจูงให้เยาวชนหันเหความสนใจต่อการสร้างภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้ใหญ่ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้เยาวชนบางกลุ่มคล้อยตามได้

2.4 ปัจจัยด้านการรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ การมีกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่สำคัญที่สามารถลดอัตราการสูบบุหรี่ของเยาวชนได้ ดังนั้นการที่มีกฎหมายประกาศเพิ่มเติมสถานที่ห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะทั่วถึงมากขึ้นจะเป็นผลดีแก่เยาวชนในอนาคต

2.5 ปัจจัยด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ทำให้เยาวชนมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากขึ้น เช่น การมีตัวแบบสูบบุหรี่ในสื่อมวลชนส่งผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมในหมู่วัยรุ่นที่นิยมเลียนแบบตามดารา นักร้อง หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ปรากฏตามสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพบเห็นก็ทำให้เกิดความอยากที่จะสูบบุหรี่ตามอย่างสื่อเหล่านั้น โดยเฉพาะละครโทรทัศน์ที่ดารานักแสดงที่แสดงตามบทและมีการสูบบุหรี่อาจเป็นผลทำให้เยาวชนเกิดความอยากสูบบุหรี่ ถ้าสภาพจิตใจของเยาวชนคนนั้นไม่เข้มแข็งพอ ก็อาจทำให้สูบบุหรี่ตามไปด้วยเช่นกัน รวมถึงการมีสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าที่มีชื่อยี่ห้อบุหรี่ การเห็นชื่อยี่ห้อบุหรี่ตามสื่อต่าง ๆ ก็อาจเป็นตัวกระตุ้นให้มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากขึ้นด้วย เนื่องจากมีการพบเห็นบ่อย ๆ ก็จะทำให้อยากลอง และเมื่อติดใจก็จะมีพฤติกรรมการสูบซ้ำ ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาพร ทองศรี (2543) ที่พบว่า การมีตัวแบบในสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน ในด้านความถี่ในการสูบบุหรี่ในระดับต่ำ

2.6 ปัจจัยด้านการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน เยาวชนที่ไม่ได้รับการสอนเกี่ยวกับอันตรายและผลกระทบจากการสูบบุหรี่ มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชนที่ได้รับการสอน

## ข้อเสนอแนะ

### 1.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะรณรงค์ต่อต้านบุหรี่ในกลุ่มของเยาวชน ควรที่จะใช้แรงจูงใจจากเพื่อน โดยส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในเชิงสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

2) สถานศึกษา ควรมุ่งให้ความรู้และคำแนะนำถึงผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ และจากการวิจัยในครั้งนี้อายุต่ำสุดที่เยาวชนเริ่มสูบบุหรี่เป็นครั้งแรก คือ อายุ 7 ปี ดังนั้นในการให้ความรู้ในห้องเรียน ควรมีการให้ความรู้ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา เพื่อการป้องกันการเกิดปัญหาติดบุหรี่ต่อไป นอกจากนี้ สถานศึกษาควรจัดเขตปลอดบุหรี่ตามที่กฎหมายกำหนดและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3) บิดามารดารวมถึงสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน เป็นที่ปรึกษา เมื่อพบว่าบุตรหลานสูบบุหรี่ต้องให้ความเข้าใจ ไม่ใช้วิธีการประณามหรือดุด่าลูก รวมถึงให้กำลังใจแก่บุตรหลานในการเลิกสูบบุหรี่ รวมทั้งสอนบุตรหลานให้เลือกคบเพื่อนที่ไม่สูบบุหรี่

4) ควรมีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ การห้ามจำหน่ายบุหรี่แก่ผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และการห้ามโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ

### 1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะเยาวชนในสถานศึกษาเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในสถานศึกษาด้วย เพราะกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ จะมีการคบหากันอาจจะทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนที่อยู่นอกสถานศึกษาอาจจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาการให้ความรู้ที่ถูกต้องต่อไป

## กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และสำเร็จลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก

ผศ. ดร.มณฑา เก่งการพานิช และ ดร.ศรัณญา เบญจกุล ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ และได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการดำเนินงานครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบคุณและขออน้อมระลึกถึงพระคุณทุกท่าน มา ณ ที่นี้

## เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ ทองเหลือ. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับอาชีวศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สุขศึกษา) สาขาวิชาสุขศึกษา ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จันทนา จันทโรไพจิตร. (2541). เหตุผลในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราพร สุวรรณธีรภาพ. (2542). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นในสถานศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นพมาศ ร่มเกตุ. (2550). การรับรู้ถึงผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสร้างเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุวลักษณ์ ชันอาสา. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงในมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพเขตกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลักขณา เต็มศิริกุลชัย, มณฑา เก่งการพานิช, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสาโรจน์ นาบุญ. (2550). *ลงหลักปักฐาน สกัดกันยาสูบ*. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ศรัณญา เบญจกุล, มณฑา เก่งการพานิช, ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และณัฐพล เทศขยัน. (2550). *สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประชากรไทย พ.ศ. 2534 – 2549*. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุภาพร ทองศรี. (2543). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสาวนีย์ อินมั่นคง. (2551). *การศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อลดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนหญิง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Daniel, W.W. (1995). *Biostatistics : A foundation for analysis in the health sciences* (6<sup>th</sup> ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Kathrin Stoll. (2008). Correlates and predictors of tobacco Use among Immigrant and Refugee youth in a Western Canadian city. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 10(6), 567 - 574.